

lja djece predškolske i rane osnovnoškolske dobi. Na taj se način osigurava kontinuitet u radu i omogućuje produblјivanje i daljnje razvijanje osnovnih vještina. Adolescencija je razvojno razdoblje koje je vrlo zahtjevno i prepuno izazova, ne samo za adolescente nego i za njihove obitelji i nastavnike. To je razdoblje velikih promjena, s kojima se mnoga djeca i mladi ljudi ne znaju nositi na odgovarajući način. Kroz aktivnosti predstavljene u ovom priručniku nastavnici mogu kroz rad s učenicima potaknuti razvoj potrebnih vještina nužnih za suočavanje s izazovima odrastanja.

Priručnik za promicanje mentalnoga zdravlja učenika od 5. do 8. razreda i srednjoškolaca radna je bilježnica namijenjena učenicima, u kojoj se nalazi niz aktivnosti za poticanje vještina i kompetencija koje pridonose očuvanju i zaštiti mentalnoga zdravlja učenika. Kao i u svim priručnicima, aktivnosti su podijeljene i prezentirane prema glavnim temama PROMEHS projekta, a unutar svake od tri teme obrađeno je određen broj podtema, za svaku su podtemu definirani specifični ciljevi, očekivani ishodi i planirane aktivnosti. Svaka podtema, odnosno ključni pojmovi unutar nje, jasno su opisani. Jezik je prilagođen dobi učenika, kao i ciljevi i aktivnosti koje su prilagođene uzrastu i interesima. Specifični ciljevi obuhvaćaju teme koje su zaista relevantne i primjerene toj životnoj dobi, poput suočavanja s bulingom i cyberbulingom, suočavanja s gubitkom/žalovanjem, s depresijom, anksioznošću i socijalnom fobijom, socijalnim povlačenjem i somatskim problemima, zatim kako prepoznati i izbjeći rizična ponašanja koja mogu dovesti do tjelesnih ozljeda, kako se suočavati s nasiljem u školi, što je to ovisnost o internetu i igranju igrice, kako pre-

poznati i izbjeći rizična seksualna ponašanja i sl. U priručniku je obrađeno velik broj tema i potencijalno problematičnih situacija s kojima se učenici viših razreda osnovne škole i srednjoškolci mogu susresti te čak 68 aktivnosti kojima se može poticati razvoj raznih vještina i kompetencija.

Organizirano poticanje mentalnoga zdravlja u odgojno-obrazovnim ustanovama vrlo je važno, pa bi primjena ovih priručnika mogla znatno povećati socijalnoemocionalnu dobrobit djece i mladih. Edukacija odgajatelja i nastavnika jedan je od čimbenika koji najviše utječe na promociju mentalnoga zdravlja djece. Priručnici se na jasan i razumljiv način obraćaju nositeljima obrazovnih politika, roditeljima, nastavnicima i samoj djeci, odnosno učenicima, te nude niz konkretnih aktivnosti za poticanje i razvoj raznih vještina i kompetencija. Pritom se temelje na znanstvenoj literaturi i nalazima istraživanja, koje prikazuju na prikladan način prilagođen čitateljima.

Tamara Mohorić

<https://doi.org/10.5559/di.31.1.10>

**Ivana Hebrang
Grgić, Ana Barbarić
NI S KUĆOM NI
BEZ KUĆE
Nakladnička
djelatnost Hrvata
u Novome Zelandu**

Naklada Ljevak, Zagreb, 2021., 302 str.

Knjiga Ni s kućom ni bez kuće: nakladnička djelatnost Hrvata u Novome Zelandu autorica Ivane Hebrang Grgić i Ane Barbarić zanimljiva je analiza nakladničke djelatnosti, ali i širega društvenog konteksta djelovanja Hrvata u Novome Zelandu od prvih dolazaka u 19. stoljeću do danas. Detaljnom analizom publikacija koje su objavljive

vali, i još uvijek objavljuju Hrvati na Novom Zelandu, autorice prikazuju ne samo nakladničke prakse nego i povijest društvenih okupljanja, nastojeći ući u trag svim organizacijama Hrvata na Novom Zelandu, što nije nimalo lak zadatak zbog teško dostupnih i ponekad nejasnih povijesnih izvora.

Knjiga je rezultat trogodišnjeg rada na projektu *Hrvatski iseljenički tisak* i pruža, osim samoga tiskanog teksta, vrijedne poveznice (uz pomoć QR kodova) na internetske izvore povezane s temom knjige. Te su poveznice integralan dio knjige, svojevrsan virtualni produžetak knjige, koji je, za razliku od tiskanoga teksta, podložan promjenama. Najvažnije od tih poveznica jesu dvije bibliografije – bibliografija serijskih publikacija i bibliografija knjiga, obje izrađene u sklopu spomenutoga projekta. Budući da autorice djeluju i istražuju na polju informacijskih i komunikacijskih znanosti u grani knjižničarstva, bibliografije su izrađene u skladu sa svim međunarodnim i nacionalnim pravilima za katalogizaciju te su pretražive. Naravno, podložne su promjenama, ispravcima i dopunama, što je velika prednost online-bibliografija u odnosu na tiskane. Budući da je vrlo teško doći do potpunih podataka, pogotovo o knjigama, autorice se nadaju da će ova knjiga, između ostaloga, potaknuti na suradnju sve one koji imaju informacije o objavljenim knjigama kako bi bibliografija bila što točnija i potpunija.

Podaci koji su izneseni u ovoj knjizi prikupljeni su, osim u literaturi, na temelju terenskog istraživanja, tijekom kojeg su pronađene i one publikacije i dokumenti koji do sada u literaturi nisu opisani. Istraživanja su provedena u Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici u Zagrebu i na Novom

Zelandu – u novozelandskoj nacionalnoj knjižnici i arhivu te u hrvatskim udrugama na Novom Zelandu (u Aucklandu i Wellingtonu). Autorice su podatke prikupile i na temelju kontakata s pojedincima i ustanovama uz pomoć elektroničke pošte i društvenih mreža. Prema tome, metodologija je prilično sveobuhvatna, a autorice su svjesne jednog ograničenja – nemogućnosti kontaktiranja svih članova zajednice koji možda imaju informaciju ili čak čuvaju publikacije u svojim privatnim zbirka-ma. No na temelju bilješki u fusnotama jasno je da su autorice uspjele kontaktirati s velikim brojem pojedinaca i udruga na formalne i neformalne načine.

Knjiga se sastoji od sedam poglavlja. U prvome se daje širi geografski, politički, gospodarski i demografski kontekst u kojem žive i djeluju Hrvati na Novom Zelandu.

Slijede tri poglavlja koja kronološki prikazuju publikacije i društvena okupljanja. Prvo od njih obuhvaća razdoblje od ranih dolazaka do kraja Prvoga svjetskog rata. Problematizira se pitanje prvih dolazaka, tko su bili prvi useljenici i zbog čega su dolazili, objašnjava se fenomen lančane migracije na konkretnim primjerima, zatim usmene tradicije, a objašnjavaju se i informacijske potrebe ranih useljenika te njihova potreba za priznavanjem nacionalnoga identiteta. Slijedi detaljan prikaz novina koje su objavljivali Hrvati od kraja 19. stoljeća do kraja Prvoga svjetskog rata. Riječ je uglavnom o novinama primjerci kojih nisu dostupni u hrvatskim knjižnicama, a ni u arhivima, pa hrvatska javnost nije dosad imala uvid u njihov sadržaj. Prve su novine *Bratska sloga*, novine koje su objavljene u četiri broja 1899. godine u Aucklandu. Slijedi prikaz novina *Napredak* i *Zora*, a potom su izneseni podaci o još nekim naslovima za koje se zna da su izlazili, ali nisu, barem za sada, pronađeni ni u jednom primjerku (npr. *Danica* iz 1899. i *Hrvatsko glasilo* iz 1903. godine). Sve novine za koje su pronađeni sačuvani primjerci analizirane su s aspekta tehničkih karakteristika, cilja i koncepta te su navedeni pri-

mjeri tekstova i oglasa. Vrlo je važno napomenuti, a o tome je opširnije riječ u šestom poglavlju knjige, da su u sklopu projekta neki naslovi digitalizirani i dostupni (na stranicama projekta i u digitalnoj zbirci Nacionalne i sveučilišne knjižnice). Tako se, primjerice, u digitalnom obliku mogu pročitati sva četiri broja *Bratske sloge* (primjerci kojih se čuvaju u novozelandskoj nacionalnoj knjižnici u Wellingtonu). Poglavlje donosi i popis hrvatskih knjiga i knjižnica na Novom Zelandu u analiziranom razdoblju.

Slijedi poglavlje koje se bavi razdobljem od kraja Prvoga do kraja Drugoga svjetskog rata. I u tom su razdoblju opisana društvena okupljanja i novine koje su se tada objavljivale. Riječ je o četiri naslova novina, od kojih je samo jedan sačuvan u većem broju primjeraka (*The United Front*). I te su novine analizirane s aspekta koncepta, tehničkih karakteristika, a donose se i brojni citati koji govore o radu uredništava, hrvatskih udruga i o informacijskim potrebama ciljane čitateljske publike. Iako nema mnogo podataka o knjigama objavljenima u promatranom razdoblju, kratko potpoglavlje pruža okvirni uvid u produkciju knjiga.

Treće analizirano razdoblje obuhvaća vrijeme od kraja Drugoga svjetskog rata do današnjih dana. I ovdje je objašnjena situacija vezana uz doseljavanja te su objedinjeni mnogi podaci o društvenim okupljanjima. U ovom razdoblju izlazile su jedne novine, *Vjesnik*, 1946. godine. One su u svim dosadašnjim analizama smatrane izgubljenima, ali autorice su ipak pronašle sva četiri primjerka u Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici u Zagrebu te na temelju njih napravile analizu. Preostale dvije publikacije jesu dva biltena hrvatskih udruga koji izlaze i danas, u elektro-

ničkom obliku. Osim tiskanih i elektroničkih publikacija, u 21. stoljeću znatna je i komunikacija na društvenim mrežama, pa autorice istražuju prisutnost hrvatskih udruga na tim mrežama (Facebook, Instagram), donoseći prikaz objava i interakcija.

Slijedi poglavlje s odabranim tekstovima iz novina. Poglavlje je podijeljeno na četiri potpoglavlja. U prvom su tekstovi koji su objavljavani u hrvatskim novinama potkraj 19. i na početku 20. stoljeća, a odnose se na Hrvate na Novom Zelandu. Ovdje su posebno zanimljiva, a i dirljiva, pisma koja su Hrvati slali u domovinu kako bi svoje sunarodnjake upoznali s teškim uvjetima u kojima su živjeli. Drugo potpoglavlje donosi tekstove objavljavane u hrvatskim novinama na Novom Zelandu (u novinama *Bratska sloga*, *Napredak* i *Zora*). Treće potpoglavlje temelji se na detaljnom pretraživanju starih novozelandskih novina u kojima su autorice tragale za tekstovima koji se odnose na Hrvate. Iz tih tekstova saznajemo o položaju Hrvata u novozelandskom društvu, o nesrećama koje su im se događale, o poslovima na kojima su radili, o vjenčanjima i sl. Završno potpoglavlje s citatima donosi tekstove iz australskih novina *Napredak*, koje su bile namijenjene i novozelandskim Hrvatima.

Šesto poglavlje u knjizi detaljnije objašnjava sam projekt *Hrvatski iseljenički tisak*, metodologiju, a posebno je važno potpoglavlje koje prikazuje rad na digitalizaciji publikacija. Osim novina, do sada su, u suradnji s hrvatskom i novozelandskom nacionalnom knjižnicom te u suradnji s mnogim udrugama i pojedincima, digitalizirane i poneke knjige. Neke od njih nisu uopće dostupne u hrvatskim knjižnicama, neke su dostupne u malom broju primjeraka, a sada su, zahvaljujući projektu, besplatno dostupne svima na stranicama projekta i u digitalnoj zbirci Nacionalne i sveučilišne knjižnice. Autorice najavljuju nastavak rada na digitalizaciji.

Zaključna razmatranja vrlo precizno i jasno sažimaju sadržaj i važne doprinose cijele knjige u tri tablice. Prva donosi objedinjeni popis svih serijskih publikacija koje su opisane u knjizi. Druga je vrlo vrijedna

tablica koja objedinjuje popis svih hrvatskih organizacija na Novom Zelandu od kraja 19. stoljeća do danas. Dok dosadašnji izvori najčešće spominju svega 20-ak naziva, autorice su identificirale čak 71 naziv udruga. Napominju kako je taj dio istraživanja znatno otežan zbog manjka izvora, zbog promjena naziva, ali i zbog nedosljednosti upotrebe naziva tijekom povijesti. Treća tablica pokazuje promjene naziva nekadašnjih jugoslavenskih klubova, koji su svi, nakon 1991. godine, promijenili nazive rabeći pridjeve hrvatski ili dalmatinski. Ta činjenica jedan je od dokaza da je većina useljenika s područja nekadašnje Jugoslavije dolazila iz Hrvatske.

Dodatak knjizi i njezin sastavni dio jesu spomenuti kodovi za brz pristup (QR kodovi), koji, osim pristupa bibliografijama, omogućuju pristup digitaliziranim publikacijama i videozapisima o novozelandskim Hrvatima.

Knjiga je opremljena fotografijama i odabranim izvadcima iz novina. Dio je fotografija u boji, dio je u crno-bijeloj tehnici i vrlo su važan dio knjige jer ilustriraju većinu onoga o čemu se u knjizi govori – od ranih useljenika koji su se bavili kopanjem smole drveta kauri u teškim uvjetima, do primjeraka novina i fotografija ustanova u kojima se one danas čuvaju.

Na kraju knjige nalazi se popis od oko 300 izvora te kazalo imena koje je izradila Monika Batur.

Ukratko, knjiga je izvrstan doprinos istraživanju hrvatskih iseljenika na Novom Zelandu. Iako je pisana znanstvenim stilom te se temelji na znanstvenom istraživanju i donosi znatne znanstvene doprinose, zahvaljujući mnogim citatima iz starih novina te zahvaljujući fotografijama i odabranim oglasima, bit će zanimljiva i široj čitateljskoj publici.

Rebeka Mesarić Žabčić